

TEXT: KRISTINA TILVEMO. FOTO: ALEX&MARTIN

Svenskarna längtar. Efter enkelt, närodlat och tillsatsfritt. Intresset för mat är större än någonsin men nu är det inte recepten som lockar. Relation har rotat bland rovor och surdegar, för att förklara vår längtan efter ursprung. →

Bagaren Fabian Flinks surdegsbröd är prisbelönat och omåttligt populärt.

DET ÄR BÖNDER som gifter sig, bönder som dansar i tv och bönder som släpper ut kor. Intresset för bondekulturen är större än någonsin, i takt med allt fler rop på genuint och lokalproducerat, bekräftar Lars Höök som är pressansvarig på nybildade mjölkkooperativet Sju Gårdar.

– Det stämmer att bondetrenden är stark. Vi har en slags längtan ut, efter det äkta och oförfalskade i samhället. I dag är det många som väljer att öppna gårdsbutik och starta småskalig produktion, och faktum är att många Stockholmare helst av allt skulle vilja vara bönder, berättar han.

Kanske är det korna vi saknar. Solvarm doft och flugornas surr i hagen. Kanske har de senaste årens debatt kring tillsatser och gifter öppnat konsumenternas ögon. För faktum är att vi blivit besatta. Dagstidningarna svämmar över av artiklar om näringsfattig eller farlig mat, efterfrågan på ekologiskt lokalproducerat ökar lavinartat.

Vad ligger bakom ekotrenden?

– Vi har en ökad känsla för miljö och klimat generellt och fler vill bidra aktivt till att förbättra läget genom egna handlingar. Sedan har vi hälsoaspekten, där konsumenterna vill bort från tillsatser och tillbaka till det ursprungliga. I bästa fall odlar du själv, eller så känner du kanske bonden. Därefter köper du av någon som verkar vara en reko person, förklarar Lars Höök.

SJU GÅRDAR NYTT INITIATIV

Och bönderna har inget emot förändringen. Tvärtom.

– Ta Sju Gårdar som grundades på initiativ av några bönder i Uppland. De här gårdarna har varit ekologiska länge och känner väldig stolthet över sin egen produktion. Där finns en naturlig vilja att komma närmare konsumenterna. Att slippa anonymiteten och kunna påverka sitt eget liv, berättar Lars Höök.

Elisabeth Gauffins familj är fjärde generationen lantbrukare på Stabby gård och hon håller med. Sedan de sju gårdarna gick sin egen väg har arbetet blivit roligare. Större kontakt med entusiastiska kollegor, positiv respons från kunderna. Även om beslutet medfört överraskande mycket jobb, med logistik, marknadsföring och kvalitetskontroll.

– Vi har fått mer ansvar, men samtidigt en helt annan helhet och glädje. Som första gången våra mjölkpaket stod ute i hyllorna, det var en enorm känsla. Och vi märker att konsumenterna är väldigt intresserade. Ta betessläppen till exempel. Över 4 000 besökare kom till något av gårdarnas betessläpp.

Vilket avspeglar sig i butikerna. För några år sedan var det svårt för små leverantörer att få sälja till de stora butikskedjorna; i dag försöker kedjorna göra plats för närproducerat i sina hyllor.

"ÖVER 4 000
BESÖKARE KOM
TILL NÅGOT AV
SJU GÅRDARS
BETESSLÄPP."

Magnus Johansson och Jenny Alm på Almunge
Prästgård, en av producenterna i Sju Gärdar som
levererar mjölk till Uppsalas matvarubutiker.

Kicki Theander provlagar vad som ska bli barnfamiljernas räddning om några veckor.

”50 ÅR AV STOR-
DRIFTSATSNINGAR
HAR UTARMAT
KOMPETENSEN.
MASKINER FÖR
SMÅSKALIG LIVS-
MEDELSFÖRÄD-
LING SAKNAS.”

ÖKAT ENGAGEMANG

I botten ligger ett ökat engagemang för djurhållning och god miljö, tror Elisabeth Gauffin. Samt en generation unga som tar allt större plats i debatten kring klimat- och energifrågor.

Över huvud taget pågår en folklig förändring, där människor i allt högre utsträckning ifrågasätter auktoriteter, menar författaren och matdebattören Per Wikholm som är en av författarna bakom "Ideologin och pengarna bakom kostråden".

– Tidigare kunde det komma någon från Livsmedelsverket och hävda sin kompetens i egenskap av att vara professor, men i dag rycker vi bara på axlarna. Debatten är infekterad eftersom det handlar om hälsa. Vad vi har nu är forskare som inte längre kan svara upp mot tidigare råd, alltså 40 år av felaktiga rekommendationer.

Själv förespråkar han fettrik kost, i likhet med läkaren Annika Dahlqvist som väckt rabalder med sin LCHF-diet för diabetiker och överviktiga. Och Per Wikholm ser positivt på utvecklingen, där livsmedelsindustrin på sikt tvingas förändra sig, med färre E-nummer och inte lika hårdprocessad mat.

– Vi ser det redan genom att försäljningen av lättprodukter rasat ordentligt. Konsumenterna köper riktigt smör och grädde istället, vänder tillbaka till det ursprungliga.

FRÅGAN ÄR HUR VI VET VAD SOM GÅR ATT ÄTA.

Kanske är just småskaligheten ett sätt. Att skapa förtroende för sin produktion genom mer kontakt med kunderna. Mona Nordberg, regionchef för LRF Mälardalen, berättar att de sedan ett år jobbar intensivt med konsumentmöten.

– Mötena har varit väldigt bra för båda parter. Genom kontakten får bönderna bekräftelse vilket är otroligt viktigt, det är roligt att få en klapp på axeln. Och marknadsundersökningar visar att vi är på rätt väg. Sedan är det naturligtvis upp till var och en av våra medlemmar att välja hur de vill producera, men i nuläget är det många som vill starta småskalig produktion och vi har gott om ekoprocenter och gårdsbutiker i regionen.

MASKINER SAKNAS

Däremot har samhällets prioriteringar ställt till det, konstaterar Mona Nordberg. 50 år av stordriftsatsningar har delvis utarmat

kompetensen. Maskiner för småskalig livsmedelsförädling saknas, och de som vill starta småskaligt får ofta söka sig till Tyskland eller Österrike för att hitta produktionsutrustning.

– Norrtelje brenneri är ett exempel, de köpte sina maskiner i Österrike. Men vi ser tydligt att suget efter närproducerat ökar, och vi stöttar naturligtvis dem som vill satsa.

En som lyckats bra med småskaligheten är Fabian Flinck, Uppsalakillen som startade bageri i Enköping. När Relation ringer har han så mycket att göra att vi inte lyckas hitta tid för intervju. Men det går bra för Fabians Brödbod, hinner han avslöja innan han rusar vidare. Till och med väldigt bra, och på matmässan Smaklust i augusti vann brödboden pris för sitt bröd i två kategorier.

SUCCÉ FÖR HEMLEVERANSER

Ett annat exempel är Kicki Theander, grundare och VD på Middagsfrid, som gjort succé med hemleveranser av ekomat. För henne började allt en söndagskväll hemma vid köksbordet.

– Jag satt och planerade veckans middagar när det plötsligt slog mig hur dumt det var att tusen andra satt och gjorde precis samma sak. De flesta vill äta nyttigt, men många känner ångest över att tvingas välja och sätta samman bra menyer.

Sedan drygt ett halvår levererar företaget matkassar med bifogat recept till mer än 4 000 hushåll runt om i landet. Maten är fri från gifter, smakförstärkare, sojalecitin och härdat fett, och så långt det går väljs säsongsvor och klimatsmarta alternativ.

– Från början drevs jag av att avlasta barnfamiljer och hjälpa dem hitta ren mat. Vissa äter kanske inget färskt på en vecka, och i hårdprocessad mat finns många tillsatser som är tveksamma. Sedan har jag kopplat samman det alltmer med klimatfrågan, men där är det nog främst jag själv som är hälsonörd, konstaterar hon.

I nuläget väljer det in kunder och på sikt hoppas Kicki Theander kunna påverka de stora matbjässarna. Att butikskedjorna följer efter och börjar ta in bättre varor så att människor äter bra saker.

VI HAR NU FÖRSKARE
SOM INTE LÅNGRE KAN
SVARA MOT TIDIGARE
RÅD, ALLTSÅ 40 ÅR AV
FELAKTIGA KOSTRE-
KOMMENDATIONER.”

– Ta en sådan sak som att vi fortfarande inte kan köpa svenska äpplen fast det är säsong. Eller riktig spenat, sådan där krusig, som över huvud taget inte finns längre. Men jag hoppas innerligt att tillsatserna går åt rätt håll så att vi alla medverkar till att få en bättre jord.

ATTRAKTIVA BÖNDER

Och kanske är det något djupt grundläggande som ligger bakom den starka ekotrenden. Lite Rosseau. Natur och längtan efter ursprung, som Elisabeth Gauffin uttrycker det.

– Ett jordbruk är så fysiskt på något sätt. Vi sår, vi skördar och vi jobbar med djur, det blir tydliga konkreta resultat. Vädrets makter, årstidernas växlingar. Jag tror många människor i dag saknar det i sina liv, vilket vi ser när folk blir lediga och åker ut på landet. Och när man förverkligar sin dröm så köper man gård, som förre statsministern, Göran Persson.

Elisabeth Gauffin skrattar till i luren.

– Sedan ska vi inte underskatta en sådan sak som ”Bonde söker fru” på tv. Jag förstod det av mina söner senast de var ute på fest på Ultuna. Bönder i dag är tydligen väldigt eftertraktade. ☐

Vi vårdar Dina relationer!

interflora® TREND

Vaksalagatan 22, Uppsala
018-14 31 14

www.interfloratrend.se

mail: interfloratrend.uppsala@interflora.se